

RESSENYA DEL II SEMINARI INTERUNIVERSITARI UB-ULL «EL DRET EUROPEU DAVANT LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL»

El II Seminari Interuniversitari UB-ULL «El dret europeu davant la intel·ligència artificial», organitzat per l'Institut de Recerca TransJus i dirigit per Mònica Navarro-Michel, Tomàs Gabriel Garcia-Micó i Rosa M. Garcia Teruel, va reunir el passat 13 de desembre acadèmics de diverses institucions universitàries per a debatre els reptes que planteja la intel·ligència artificial per als drets fonamentals, el dret laboral, la protecció de dades, el dret internacional públic i privat, els drets d'autor, el dret de contractes i de danys, des de la perspectiva dels drets espanyol i europeu.

Gema Pérez Souto (Universitat de Minho) va iniciar la jornada subratllant la importància dels drets fonamentals i centrant-se especialment en el valor de la dignitat en la seva interrelació amb la intel·ligència artificial (IA). La ponent va destacar que, malgrat que la IA pot tenir un rol de suport dels òrgans judicials, mai no pot substituir la decisió d'un jutge si es vol preservar la dignitat de les persones i garantir uns processos judicials justos. La ponent va insistir en el fet que qui dicta sentència ha de conèixer el cas en profunditat i no pot basar-se únicament en sistemes automatitzats. Finalment, va acabar amb la reflexió que com a ciutadans tenim el dret de conèixer com es prenen les decisions que afecten les nostres vides, quelcom impossible si resulten d'una decisió presa per un sistema d'IA.

Carlos Trujillo Cabrera (Universitat de La Laguna) va centrar la seva intervenció en l'impacte dels anomenats *deep fakes* (sistemes entrenats per al reconeixement facial i de veu) i la seva relació amb els drets de la personalitat dins del marc de la Llei orgànica 1/1982, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i a la pròpia imatge. Carlos Trujillo Cabrera va recordar que la protecció d'aquests drets està subjecta als usos socials i s'ha de considerar si la veu o la imatge d'una persona s'utilitzen amb finalitats publicitàries, comercials o similars, i aleshores es planteja el dubte sobre què succeeix si l'ús de la imatge o la veu no té aquestes finalitats. En el cas de la imatge, el ponent va dir que no hi ha gaire controvèrsia; però en el de la veu, pot estar-se vulnerant el Reglament general de protecció de dades (RGPD), ja que la veu és una dada personal, atès que permet identificar un individu. Conseqüentment, el tractament de la veu sense consentiment és il·lícit i, alhora, és una intromissió il·legítima en els drets de la personalitat de la persona afectada. El ponent va acabar la seva intervenció destacant que les solucions plantejades per l'RGPD són insuficients, tot i que es poden donar causes de legitimació per al tractament de dades quan existeix un interès públic que ho justifiqui.

Lidia Gil Otero (Universitat de Santiago de Compostel·la) va centrar-se en els riscos de discriminació derivats del tractament algorítmic de dades personals per part

de plataformes digitals. Va abordar la Sentència 2949/2020 del Tribunal de Bolonya destacant la necessitat de mecanismes legals per a contrarestar els efectes negatius dels algorismes i va assenyalar la dificultat dels treballadors per a impugnar la discriminació si no tenen accés a les dades. Va esmentar exemples com el dels Països Baixos, on els treballadors van utilitzar el mecanisme previst en l'article 15 de l'RGPD per a obtenir dades de les plataformes, tot i les resistències d'aquestes. També va analitzar la Directiva 2024/2831, relativa a la millora de les condicions laborals en el treball en plataformes, que introdueix la presumpció de laboralitat, protegeix millor les dades laborals i exigeix decisions automatitzades supervisades per humans en casos importants. Va concloure subratllant la importància d'evitar desigualtats en la protecció entre treballadors i distingir l'aplicació dels drets d'informació algorítmica individual i col·lectiva segons el tipus de treballadors afectats.

Monika Prusinowska (Universitat de Barcelona) va centrar la seva ponència en l'experiència de la Xina en l'ús de la IA en l'àmbit judicial, en relació amb la qual va destacar la informatització del Tribunal Suprem Popular i la creació de la Hangzhou Internet Court, el primer tribunal en línia del món. Aquest model judicial, centrat en disputes digitals i de comerç electrònic, permet presentar demandes ràpidament i opera de manera sobretot digital amb IA, cadenes de blocs (*blockchain*) i big data per agilitzar processos. Tot i això, la IA s'utilitza com a suport dels jutges, no com a substitut. El 2025 cada tribunal xinès ha de comptar amb un sistema d'IA propi seguint les directrius del Tribunal Suprem Popular.

Noemí Jiménez Cardona (Universitat de Barcelona) va iniciar la seva intervenció analitzant els desafiaments que la IA planteja en matèria de drets d'autors, referint-se al Text refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (TRLPI) i el Reglament 2024/1689, que estableixen normes harmonitzades sobre IA, especialment els articles 28 i 33 d'aquest darrer. La ponent va exposar els requisits perquè una obra estigui protegida per drets d'autor, autoria i originalitat, seguint la doctrina del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, i va aprofundir en la protecció jurídica de les obres creades per sistemes d'IA argumentant que les creacions generades per IA no compleixen el requisit d'originalitat creativa. Tanmateix, quan hi ha una intervenció humana rellevant en la creació del resultat, la IA es considera una eina i, en aquest cas, la creació sí que pot ser protegida. La ponent va concloure que ni la normativa espanyola ni l'europea reconeixen la capacitat de la IA per a generar obres protegides per drets d'autor, de manera que les obres generades autònomament per IA, amb poc o cap suport humà, passen al domini públic.

Vésela Andreeva Andreeva (Universitat de Barcelona) va analitzar els danys causats per la IA i el marc jurídic europeu, del qual va destacar el Reglament 2024/1689 com a norma clau per a operadors econòmics a la Unió Europea, malgrat que no regula la competència judicial internacional ni els conflictes de lleis, àmbits previstos pel Reglament 1215/2012 del Parlament Europeu i del Consell, del 12 de desembre, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials

en matèria civil i mercantil (Reglament Brussel·les I bis), i supletòriament per la Llei orgànica del poder judicial. Va subratllar que l'article 2 del Reglament d'IA permet aplicar la llei nacional en casos excepcionals, pel fet d'actuar com a norma d'extensió. La ponent va identificar dos reptes en el dret internacional privat: la globalització del mercat i la determinació de l'origen i la ubicació del dany seguint la teoria de la ubiqüitat. També va diferenciar entre danys causats per productes amb IA i danys causats per algorismes, i va qüestionar l'atribució de responsabilitat en ambdós casos. Va concloure que calen noves normes per a abordar els conflictes derivats de la utilització de la IA.

Lídia Arnau Raventós (Universitat de Barcelona) va iniciar la seva intervenció preguntant-se si és possible exigir que la IA compleixi els termes d'un contracte i, pel que fa a la relació entre la IA i els serveis digitals, va considerar la IA com un programari (*software*) que pot ser contractat o subministrat com a contingut o servei digital. La ponent va analitzar també els criteris objectius de conformitat en el marc de les normatives europees, entre les quals va destacar la importància del Reglament d'IA i les directives 2019/771 (relativa a determinats aspectes dels contractes de compravenda de béns) i 2019/770 (sobre els serveis digitals). Va plantejar qüestions sobre el que es pot considerar «raonablement esperable» i exigible quan parlem de les prestacions de la IA, fent èmfasi en els seus resultats, i va destacar la qualitat com a criteri objectiu de conformitat, especialment pel que fa a les expectatives del consumidor. Lídia Arnau va posar fi a la seva ponència suggerint la necessitat de repensar la qüestió de la conformitat en relació amb la IA, atès que els criteris actuals podrien ser insuficients per a abordar els reptes i la complexitat d'aquest tipus de tecnologia en l'àmbit contractual.

La ponència de Tomàs Gabriel Garcia-Micó (Universitat de Barcelona) va abordar la temàtica de la responsabilitat extracontractual relacionada amb el programari i els productes defectuosos, centrant-se en com la legislació europea ha de tractar els danys causats per programes informàtics defectuosos. El ponent va examinar el cicle de vida del programari, des del codi font fins a la seva integració en productes tangibles, va estudiar com la Directiva 85/374 del Consell, del 25 de juliol, sobre responsabilitat pels danys causats per productes defectuosos, tracta aquests casos i va destacar les dificultats de subsumir el programari en el concepte de *producte*. Va proposar un principi dels elements intrínsecs suggerint que només el programari essencial per al dispositiu podria convertir-lo en defectuós. A més, va comentar els canvis proposats en la Directiva 2024/2853, del Parlament Europeu i del Consell, del 23 d'octubre, que amplia la responsabilitat del programador i ajusta la distinció entre productes i serveis digitals, emfatitzant que els programes informàtics que afecten la seguretat del dispositiu han de ser considerats serveis connexos i, per tant, com a components del producte en què s'integren o amb el qual s'interconnecten.

Mònica Navarro-Michel (directora de l'Institut TransJus, de la Universitat de Barcelona) va analitzar la Directiva sobre responsabilitat per productes defectuo-

sos del 2024, amb un èmfasi especial en els sistemes d'IA i els canvis legislatius que introdueix, centrant-se en l'anàlisi de les causes d'exoneració de responsabilitat. La Directiva del 2024 en preserva algunes de les de la Directiva del 1985, com el defecte derivat del compliment de normes imperatives pel defecte inexistent en el moment d'introducció al mercat, però s'hi afegeixen matisos com l'excepció a l'exoneració quan el defecte és provocat per elements que estan sota control del fabricant, com les actualitzacions o el programari. La ponent va examinar la controvèrsia sobre els riscos de desenvolupament, l'existència dels quals permet l'exoneració si el defecte no podia haver estat detectat pel coneixement científic o tècnic existent en el moment d'introducció del producte al mercat, amb la possibilitat que els estats membres restringeixin aquesta exoneració a uns productes específics, i va plantejar si es podria introduir per a la IA d'alt risc, seguint l'exemple de medicaments i aliments a Espanya. A més, va qüestionar la distinció tradicional entre producte final i component en el cas de productes amb IA, suggerint la necessitat de reconsiderar la distribució de responsabilitats entre fabricants. Per acabar, la ponent va remarcar que la Directiva cerca equilibrar la protecció del consumidor amb la promoció de la innovació, i que la seva implementació en l'ordenament jurídic espanyol, prevista per al 2026, haurà d'atendre a aquest equilibri.

Esther Arroyo Amayuelas (Universitat de Barcelona) va cloure la jornada amb l'anàlisi de la Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea C-634/21, del cas SCHUFA, que tracta sobre l'ús de dades personals en decisions automatitzades per a la concessió de crèdits. La ponent va introduir la Directiva de crèdit al consum i el Reglament d'IA com a marcs normatius per a la seva intervenció i va insistir en el dret dels individus a conèixer com es processen les seves dades. En el cas, SCHUFA, una empresa de *scoring* utilitzada habitualment pels prestadors de crèdit, determina l'aprovació o denegació de préstecs bancaris. Esther Arroyo qüestiona si en aquest cas les decisions són realment automatitzades i critica que la Sentència es limiti a l'acció de l'*scoring*, en lloc d'atribuir la responsabilitat a l'entitat prestadora que confia en aquestes dades. Segons l'RGPD, els ciutadans haurien de tenir accés a la lògica dels algorismes utilitzats. La ponent va posar fi a la seva intervenció alertant sobre la inseguretat jurídica d'aplicar l'article 22 de l'RGPD, referent a l'elaboració de perfils només en casos específics, i va defensar la necessitat d'un accés ampli dels consumidors a la informació sobre l'ús de les seves dades personals.

Irene Blanquer López
Institut Transjus
Universitat de Barcelona